

До
Членовете на Научно жури
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Финанси и кредит“

СТАНОВИЩЕ

на член на научно жури,
определено със Заповед № 1234/ 18.11.2024 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

Изготвил становището: доц. д-р Ваня Денчева Цонкова, катедра „Финанси и счетоводство“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“

Автор на дисертационния труд: докторант Ивелин Симеонов Кичуков, № D010221241, по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Тема на дисертационния труд: „ФИНАНСОВО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ“

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет

За предмет на изследване в дисертационния труд се определя „стратегическата трансформация на туризма в България в условията постепидемично възстановяване“, а за цел – „да се направи финансово-икономически анализ и предложат решения за оперативно адаптиране и стратегическа трансформация на целия туристически сектор за функциониране по време и след пандемията COVID-19 при отчитане на конкурентните предимства на страната“. Основната теза на дисертационния труд докторантът формулира така: „Форсмажорното въздействие на световната пандемия, породена от болестта COVID-19 налага прецизиране и преоценка на всички досегашни решения за финансиране и инвестиране в туристическия отрасъл в посока оперативно адаптиране и стратегическа трансформация на целия туристически сектор за функциониране по време и след пандемията“.

2. Обем

Дисертацията е в обем от 183 стандартни страници, от които 165 стр. основен текст, състоящ се от увод, три глави и заключение. Има 2 приложения, но научното изследване е онагледено с още 6 таблици и 124 фигури в изложението.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд следва в логическа последователност реализирането на поставените цел и задачи, формулирани в увода.

В глава първа, озаглавена „Тезисни анализи и виждания за стратегическата трансформация на туризма в България“, докторантът прави критичен анализ на националните стратегически документи за развитие на туризма, като достига до извода за необходимостта от финансово-икономически анализ на сектора. Така, чрез проучване на специализирана литература по темата предлага методология за оценка и интегриране на социалното въздействие. По-нататък в тази глава изследването е насочено върху основни проблеми за развитието на черноморския

летен туризъм и туризма в дунавския регион, като са дадени и конкретни решения. И накрая, авторът прави изследване на двете дружества от сектора с регистрирани акции на БФБ – София – „Албена“ АД и „Златни пясъци“ АД, както чрез анализ на финансовите им отчети, така и чрез анализ на ценовата динамика на техните акции. Подчертава липсата на традиции при финансирането на туристическия сектор чрез капиталовия пазар и прави извода за невисоката корелация на котировките на единственото дружество с ликвидни акции („Албена“ АД) с водещия индекс SOFIX.

Втора глава е посветена главно на представянето и обосновката на въпросник за анкетно проучване на мненията, оценките и нагласите на потребителите на туристически услуги от гледна точка да се очертаят насоки за стратегическа трансформация на сектора в България. В тази глава се правят и авторови предложения, преди анализа на резултатите от проучването, за спешни мерки за развитието на туризма като национален приоритет. Накрая, въз основа на статистически данни за динамиката на туристите се достига до заключението за негативното влияние на пандемията и наложителността от спешни мерки от страна на държавата за неговото възстановяване и развитие.

В **трета глава** се извършва анализ и интерпретиране на резултатите от проведеното анкетно проучване, с цел да се формулират и обосноват насоки за подобрения в националните стратегически документи за осигуряване на по-висока добавена стойност в сектора.

4. Литература

Авторът е използвал 82 източника, свързани с темата на дисертационния труд, на български и английски език, както и данни от официалната статистика.

5. Приложения

В дисертацията са включени 2 приложения. В изложението се съдържат множество графики, онагледяващи резултатите от анкетното проучване и други авторови анализи, а също така схеми и снимки на туристически обекти и свързани с тях транспортни мрежи.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

Секторът на туризма с неговото многообразие е един от основните сектори на българската икономика, което аргументира важността и ползността на изследванията, посветени на него. От друга страна, причинената криза в сектора от пандемията Ковид-19 и от изострянето на геополитическите конфликти в близост до България, както и променените реалности, поставиха на дневен ред въпроса за недостатъчното възстановяване на сектора, открийха някои стари проблеми, както и аргументираха необходимостта от сериозни мерки с цел стратегическа трансформация на българския туризъм.

Всичко това, заедно с авторовата експертиза по темата, прави настоящия дисертационен труд особено полезен и актуален.

В съдържателен план работата отговаря на изискванията за научноизследователски труд. В нея присъства целенасочен обзор на литературата и критичен прочит на стратегическите документи и политики, представяне на методологическия инструментариум, анализ на богат емпиричен материал с конкретни насоки и предложения.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Дисертационният труд е написан на професионален, но в същото време разбираем език. Литературните източници се цитират коректно и в съответствие с поставените цел и задачи в увода. За извеждането на заключения и формулирането на предложения авторът анализира

актуалните проблеми в отрасъла, основавайки се на статистически данни, на собствено проведено анкетно проучване, както и на личния си опит в туристическия бранш.

В дисертацията се откроява ярко авторовото присъствие, в това число чрез детайлно посочване на тесните места и представяне на конкретни мерки и действия за подобряване на представянето на сектора и неговия принос в националната икономика.

Дисертацията има завършен вид, а общият ѝ обем и този на отделните ѝ части, макар и относително кратки, са удовлетворителни за реализиране на поставените цел и задачи.

В изложението се използват класическите научни методи – сравнителен анализ, метод на индукцията и дедукцията, анкетно проучване, табличен и графичен метод, дескриптивна статистика и др.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

В автореферата присъстват задължителните елементи за съставяне на автореферат към дисертационен труд, както следва: обща характеристика на дисертационния труд; основно съдържание на дисертационния труд; насоки за бъдещо изследване по темата; справка за основните научни и научно-приложни приноси; списък с публикациите на докторанта; справка за участията на докторанта на научни форуми; справка за съответствие с националните изисквания по ППЗРАС; декларация за оригиналност и достоверност. Авторефератът отразява стегнато и достоверно структурата, логиката и съдържанието на дисертационния труд.

Пряко свързани с темата на дисертацията са петте публикации – 3 самостоятелни статии, 1 самостоятелен доклад, представен на конференция в чужбина, 1 доклад в съавторство, представен на конференция в България.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представената справка за приносните моменти към автореферата на дисертацията коректно представя постиженията на докторанта в цялостното му изследване. Моят прочит на приносите е следният:

Първо, чрез критичен прочит на националните стратегически документи и представяне на базисни постановки в специализираната литература, докторантът посочва и аргументира насоки за интегриране на социалното въздействие при анализа на резултатите на туристическия сектор.

Второ, чрез задълбочен анализ на транспортната мрежа и статистически данни, авторът представя конкретни препоръки за развитието на черноморския летен туризъм и отделните видове туризъм по т.нар. Дунавски лимес, главно свързани с инфраструктурна подкрепа.

Трето, чрез анализ на официални статистически данни и изследване представянето на двете борсово-представени дружества от сектора – „Албена“ АД и „Златни пясъци“ АД, докторантът демонстрира недостатъчното възстановяване на туризма след пандемията Ковид-19.

Четвърто, на базата на статистическите данни, резултатите от собственото анкетно проучване и авторовата експертиза от практиката, Ивелин Кичуков откроява слабите места в сектора и аргументира конкретни мерки и действия за стратегическата трансформация на туризма и повишаване на относителния му принос в БВП на България.

В обобщение, резултатите от настоящия труд обогатяват теоретичните и практическите изследвания в областта на финансово-икономическия анализ на туризма и неговото развитие като стратегически сектор за националната ни икономика.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд

Цялостното ми впечатление от дисертационния труд е положително. Към дисертационния труд могат да се отправят и някои критични бележки, по-скоро с характер на препоръки към бъдещата научноизследователска работа на докторанта.

✓ Уместно би било разширяване и задълбочаване на анализа на състоянието и развитието на туризма преди, по време и след ковид пандемията, например по отношение на относителния му дял в БВП, заетостта, фискалния принос и пр.

✓ Има някои неточности в използването на терминологията – например, понятието „дихотомна скала“ (с. 61 и 94) не се използва коректно в съчетание с Ликертовата скала; може да се оптимизира изказът при обосноваване на резултатите от корелационния анализ на цените на акциите на двете дружества и борсовия индекс (т. 4.2. на глава първа); не е ясен смисълът на понятието „селектирани респонденти“ (пак с. 61 и 94).

✓ Не е прецизирано формирането на извадката от респонденти за анкетното проучване. В увода се посочва, че то е „клиентоцентрично“, в началната част на анкетата като опции за респондентите фигурират юридически лица и НПО, а останалите въпроси и цялостният контекст са с насоченост само към физически лица – потребители на туристически услуги. Освен това не се пояснява метода на формиране на извадката, дали е случайна или не, достатъчността на нейния обем, а оттук и представителността на получените резултати.

Посочените слабости не намаляват значимостта на направените проучвания от докторанта, изявеното лично присъствие в изложението и приносите на научната разработка.

Към автора имам *следните въпроси*:

1. Във връзка с посочената критична бележка, бихте ли конкретизирали формирането на извадката от респонденти и нейната представителност за генералната съвкупност.
2. Интересна насока е анализът на двете борсово-търгувани дружества от сектора и търсенето на корелация на техните цени с борсовите индекси. Какъв друг коефициент може да се използва в случая, за да се проучи как цените на конкретните акции се движат спрямо пазарния индекс?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен добросъвестно и отговаря на изискванията на националната и вътрешната нормативна уредба в СА „Д. А. Ценов“. Чрез дисертацията авторът показва добра теоретична подготвеност, познаване на научния инструментариум и способност за провеждане и интерпретиране на резултатите от емпиричните изследвания. Налице са необходимата актуалност и значимост на разработвания проблем, изведени заключения и направени предложения относно необходимостта от стратегическа трансформация на туризма в България. Авторските идеи и препоръки в дисертационния труд са представени на специализирани форуми и публикувани в престижни научни издания.

Положителната ми оценка е основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуваме за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси) на докторант Ивелин Симеонов Кичуков.

26.11.2024 г.,
Велико Търново

Изготвил становището:

(доц. д-р Ваня Цонкова)